

Stuudiemiddag CARN-NL

Actieonderzoek in onderwijs, zorg en welzijn anno 2013: een verkenning, visie en vooruitblik

Famke van Lieshout & Miranda Snoeren*

Op 2 oktober 2013 organiseerde de Nederlandstalige aftakking van het Collaborative Action Research Network (CARN-NL) een studiemiddag over 'Actieonderzoek in onderwijs, zorg en welzijn anno 2013: een verkenning, visie en vooruitblik', aan de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN). Geïnteresseerden in dit thema werden van harte uitgenodigd en konden gratis deelnemen aan deze middag. Uiteindelijk vertegenwoordigde een dertigtal deelnemers diverse hogescholen, universiteiten, alsook middelbare scholen uit zowel Nederland als België.

CARN is in 1976 opgericht in Engeland. Sinds die tijd is het uitgegroeid tot een internationaal netwerk met leden uit het onderwijs, de gezondheidszorg, de sociale zorg en commerciële en publieke contexten. CARN heeft als centrale doelen het aanmoedigen en ondersteunen van actieonderzoekprojecten, het bieden van toegang tot publicaties van actieonderzoekprojecten en het bijdragen aan de theorie en methodologie van actieonderzoek. CARN-NL is in 2007 opgericht en geeft verder invulling aan deze centrale doelen van CARN en dan met name op de gebieden van 'zichtbaarheid', 'ondersteuning' en 'netwerken'.

De aanleiding voor een studiemiddag was dat sinds januari 2011 CARN-NL nauwelijks activiteiten had ondernomen en de huidige coördinatiegroep stil wilde staan bij de voortgang en mogelijke doorstart van dit netwerk. Dit door te inventariseren welke behoeften en wensen er waren bij collegae in het land. Het doel van de studiemiddag was dan ook om ervaringen uit te wisselen en verschillen en overeenkomsten te verkennen over hoe actieonderzoek en ander soortgelijk onderzoek vorm krijgen in onder andere onderwijs en zorg en welzijn. Daarnaast zouden ideeën worden verzameld over de focus van CARN-NL voor de komende jaren om zo een mogelijke gezamenlijke doorstart te kunnen maken.

Een actieonderzoeksdesign rondom de vier fasen van oriëntatie, planning, actie en reflectie is gekozen om het proces de komende jaren systematisch te doorlopen en te komen tot een landelijk *bekend, gewaardeerd, ondersteunend en toegankelijk* netwerk rondom actieonderzoek en soortgelijk onderzoek voor diverse professies (onderwijs, zorg, organisatie, enzovoort).

* Dr. Famke van Lieshout is als docent en (actie)onderzoeker werkzaam bij Fontys Hogeschool Verpleegkunde en lid van het lectoraat Implementeren en evalueren van Evidence Based Practice. Zij heeft zitting in de coördinatiegroep CARN-NL. E-mail: f.vanlieshout@fontys.nl. Drs. Miranda Snoeren is als docent en (actie)onderzoeker werkzaam bij Fontys Hogeschool Verpleegkunde en lid van het lectoraat Implementeren en evalueren van Evidence Based Practice. Zij heeft zitting in de coördinatiegroep CARN-NL. E-mail: m.snoeren@fontys.nl.

Een verkenning

De middag werd geopend door een tweetal presentaties van ex-Fontysstudenten, namelijk Noortje Hormann van de Master Advanced Nursing Practice (MANP) en Ester van Geet van de Master Special Educational Needs (SEN). Zij presenteerden hun afstudeeronderzoek, waarbij een methodologie van actieonderzoek was toegepast. Dit als 'trigger' om een gezamenlijke dialoog te openen over verschillende invalshoeken, conceptuele dilemma's en diverse perspectieven met betrekking tot actieonderzoek.

In de dialoog, die een hoog metaniveau had, werden diverse concepten genoemd die gerelateerd waren aan elkaar: actieonderzoek, praktijkgericht onderzoek, toegepast onderzoek, ontwerpgericht onderzoek en interventieonderzoek. Principes (al dan niet filosofische) die ten grondslag leken te liggen aan genoemde methodieken werden geëxploreerd: emancipatie versus *good practice*, actie versus onderzoek, specifiek versus generiek, het belang van meervoudige perspectieven, reflectie en reflexiviteit, het belang van *critical friends* en het doel van gezamenlijke kennisconstructie.

Er werd een spanningsveld ervaren tussen de doelen van universiteiten en hogescholen met betrekking tot het doen van actieonderzoek en het bijdragen aan het ontwikkelen van een onderzoekende houding van studenten. Het zou dan gaan om het genereren van generieke kennis versus het verbeteren en tegemoetkomen aan wensen/behoefte uit de praktijk. Tevens lijken belangen van opdrachtgevers veelal ook een prominente rol te spelen, wat het doen van actieonderzoek alleen nog maar complexer maakt.

Een visie

Met een workshop, gebaseerd op de 'Worldcafé'-methode, werd in kleine groepen verkend (a) wat volgens de deelnemers het ultieme doel van actieonderzoek is, (b) welke uitdagingen en valkuilen actieonderzoek in Nederland en België heeft, zowel voor onderwijs als voor zorg en welzijn en andere professies, en (c) welke meerwaarde een landelijk netwerk voor actieonderzoek zou kunnen hebben.

Men kwam tot de volgende conclusie: *het ultieme doel van actie en/of praktijkgericht onderzoek is het gelijktijdig veranderen/verbeteren van een situatie door middel van interventies en het ontwikkelen van (uiteindelijk generieke) kennis op een onderzoekende wijze.*

Uitdagingen lijken voornamelijk te liggen in het verkennen van idiomen en *key drivers* voor dit type onderzoek, het delen en verbinden van kennis en het werkveld laten inzien wat de waarde van deze methodologie is. Verder het creëren van een onderzoekende houding bij zowel studenten als docenten en het publiceren over het (doen van) onderzoek. Potentiële valkuilen die benoemd werden, waren het in de context blijven hangen en het beperkt overdragen van kennis naar andere contexten.

De mogelijke meerwaarde van een zichtbaar landelijk netwerk is volgens de deelnemers het aansluiten bij het concept praktijkgericht onderzoek, het verder

omarmen van diverse perspectieven en het contextoverstijgend zijn door netwerken te verbinden. Daarnaast zou volgens de aanwezigen het netwerk van waarde kunnen zijn voor het informeren van elkaar, maar ook voor het ondersteunen van elkaar bij ervaren worstelingen. Bovendien zou het netwerk een platform/podium voor onderzoekers moeten bieden, zodat zij hun onderzoek kunnen presenteren alsook publiceren en generieke kennis in kaart gebracht kan worden van diverse 'interventie'-onderzoeken.

Een vooruitblik

Vanuit de eerdergenoemde fasering wil de coördinatiegroep gegevens uit deze studiedag meenemen in de volgende planfase, opdat over enkele jaren resultaten geëvalueerd kunnen worden. Het voorstel is om een project-/businessplan te schrijven voor CARN-NL, echter in een bredere vorm, om de continuïteit van een dergelijk landelijk netwerk beter te waarborgen in termen van menskracht en mogelijke financiële risico's te delen. Tijdens de studiemiddag heeft een groot aantal deelnemers aangegeven dat dit een geschikte volgende stap zou kunnen zijn om het netwerk nieuw leven in te blazen.

In de evaluatie gaven deelnemers nog suggesties aan de coördinatiegroep. Deze waren divers en gingen over een drietal thema's: (1) verbreding betrokkenen netwerk, (2) methodologische diepgang en (3) bijdragen aan emancipatie/profilering van actie- dan wel praktijkgericht onderzoek.

Concluderend kan de studiemiddag als succesvol worden gezien en heeft deze voldoende aangrijpingspunten geboden voor het maken van een doorstart.

Activiteit CARN-NL: 22 maart 2014 CARN Symposium.

Voor verdere info zie de website: www.carn-nl.nl.

Contactpersoon voor CARN-NL: j.vanswet@fontys.nl.